

Péter Nádas
GROZLJIVE ZGODBE
roman

prevedla Marjanca Mihelič

Delali sta od zarana, delali tako trdo, da tudi pogleda nista dvignili. Ko sta šli zdoma, je bilo še temno, ko sta prišli, je jutro že sinilo in nebo je žarelo.

Odtlej se nista ustavili.

Besed nista zgubljali v prazno.

Če pa sta že rekli kakšno, se je prej zdelo, da vsaka zase nekaj marnja ali v srdu godrnja. Za kar jima še malo ni bilo treba odvrniti pogleda od dela.

Naj druga sliši, magari razume, če hoče. Kakor da ne bi imeli nič skupnega in bi jima bilo mar samo za delo.

Kar naj goflja, jebenti mater, stresa iz sebe, kar ji leži na duši.

Vinograd se je nahajal na srednji razgonji. Se pravi, da je nista mahnili po stečini, po kateri ženejo živino, niti po kamniti niti po spodnji cesti, ampak sta se odpravili po razgonjski poti, ki so ji rekli tudi pot šestih klafter. Vnanji vinograd je bil daleč, skoro štirideset minut hoda od doma. Ubirali sta jo mimo orne zemlje, srenjskega travnika, srenjske drevesnice s sadikami navadne smreke, večhektarskega nasada kormača, primera poskusnega gospodarstva, od koder je lepo dišalo, živ bog pa ni vedel, zakaj v božjo mater naj bi bilo to dobro zanje in s čim sploh eksperimentirajo.

Ob poti je bil tudi velikanski poplavni pašnik, kamor so gnali živino, vendar ne po stezi, ki jo je uhodila divjad, temveč po poti šestih klafter.

Pod zobmi živine je trava kar hrskala, tako visoka je bila zunaj naselja.

Skraja pašnika je stal občinski vodnjak, ob njem pa korito za napajanje živine. Od tam so nosili vodo v sodih za škropivo, ki so mu rekli bordojska brozga.

Vmes je bil še gozd. Na obeh straneh kolovoza pa jame z ilovico, ki so jih Cigani že opustili.

Prišli so spomladi, vsako leto kopali iz tukajšnje zemlje dobro rumeno ali lončarsko modro ilovico, izdelovali opeko, jo sušili na soncu, potem pa odšli, kot da jih nikdar več ne bo zaneslo v te kraje.

Tu se je vse rušilo.

Iz ilovice dandanes ne gradi nobeden več, še svinjaka ne, kaj šele stranišča na štrbunk.

Naj se tudi zna, da sta morali na poti do vnanjih vinskih goric prehoditi resnično nizko ležeče predele brez imena, ki so jim rekli tudi državna zemlja, čeprav že zdavnaj ni bila več državna, in jo je konec zime večidel zalila visoka ledena voda, valeče se ledene plošče pa so razkosale vse pred sabo, tako da še grmičje ni raslo na tej zemlji. Kaj v božjo mater bi potli še rada tlele država? Zemljo so lepo prepisali na srenjo. V tem kotlastem, nizko ležečem predelu sta se rečna rokava, ki sta prestopila strugo, zlila v eno reko. Zaman so zgradili zapornico. Gori je voda narasla prav zaradi teh zapornic, nato pa se prelila sem, kjer jih ni bilo več in prav tako ne hitrega odtekanja.

Mislijo, da smo tako butasti, da ne razumemo.

To so nam pustili, ničvredno zemljo, ledino. In zakaj so sploh zgradili te jebene državne zapornice.

Vse dokler ni voda do marca ali aprila pojenjala, upadla, nato pa se natekla nazaj v strugo, se je na tem mestu razprostiralo notranje morje, ki je zaradi hudega vetra in ledu grozovito šumelo in hrumelo.

V trdih nočeh je zamrznilo, spodi pa vendarle grelo zemljo, da je med pokanjem ledu donelo in hreščalo širom okrog. Slišalo se je tudi v hiše. Čutili smo, kako tam zunaj poka in se lomi. Lomljenje ledu je ob zamolklih zvokih premikalo tudi zemljo pod hišami. V teh krajih ni bilo drugačnih tal, samo pesek, pesek, nekaj poplavnega drobirja in usedlin. Bobnelo je kot boben Boga Očeta. Kljub temu je bila lepa ta ilovnata, peščena, muljasta, borna zemlja, ki je životarila brez gospodarja, razrita od udarnih jam, raztezajoča se v dalje, ki so ji ljudje trmasto še kar rekli državna zemlja, čeprav je rastlinje na njej, razen lišajev in mahu, komajda obstalo. Pomladi so kvečjemu žareče rumene zlatice valovale na njej, ob koncu poletja pa so jo v lilastih odtenkih barvali usahli cvetovi turških nageljnov. Pomladi so se v tem rastju parili in razmnoževali črički, poleti pa kobilice.

Pogled se je zgubil v njem. Onkraj v daljavi so se dvigali hribi z vinogradi na svoji južni ali zahodni legi.

Če je prišlo do povodnji, voda pa je dvakrat na leto narasla tako zanesljivo, da ni bilo treba sklepati nobenih stav, iz vasi ni bilo mogoče ne oditi ne priti do nje več dni, nanaslo je, da tudi več tednov ne. Poplavila je, bogami, staro kamnito cesto. A kje je bil takrat že njen kamen. Poplavila je asfaltirano cesto, ki je tekla po njeni trasi in so ji še kar rekli kamnita cesta. Pek in špecerist v naših krajih, jebote bog, sta

se morala dvakrat na leto do vratu založiti z moko in vsem drugim mešanim blagom. Najprej je prišla ledena povodenj, čez nekaj mesecev pa je le redko izostala še spomladanska. Skladišče sta morala imeti polno. Tako je bilo tukaj z vodo od vekov, prišla je in poplavela. Nimaš kaj godrnjati zaradi tega. Tako je govoril že starega oča stari oča. Kot dečkenci so jo opazovali s stolpa. To je bila njihova naloga. Tudi zvon so oni nabijali v svarilo. Vode pa niso opazovali samo protestanti, marveč ločeno tudi katoliki in prav tako bíli plat zvona. Voda je tisočletja valila pesek in mulj, ju nalagala ter kopičila v hribce. Rekli smo jim gorice. Danes grem v gorice. Kdor je šel v gorice, je vstopil v zemeljski paradíž. S prostranim nebom v višavju. Tam je gospodovala tišina, le ptički so žgoleli. Kot da bi bilo nad tem nebom še eno nebo, do katerega njihovo oko sicer ni seglo, zaman so verjeli, da je še nekaj ali nekdo nad prvim nebom, zaman bi to zasledovali, iskali v višavah od jutra do večera. Pa vendar se je zdelo, kot da bi zračni sloji drugega neba od časa do časa zdrsnili prek svoda zemeljskega neba in se premešali med sabo.

Lisica je kradla grozdje. Brez haska so ji nastavili past, pametna žival je vedela, kaj je to, in se ji je izognila.

Žival je, brez skrbi, pametnejša od tebe.

Fijno te nategne.

Ali pa so divji prašiči hodili na sadje, ki je padlo z dreves. Pa se je našel kdo, ki je potresel na sadeže podganji strup. Tistih prašič ni pojedel. V materinih trebih pa naj pocrkajo vsi, ki počnejo takšne grdo-

bije ljudem. Žival zna po vonju, da tega ne sme pojesti. Če natrgam malo regrata za zajce, pa pokrepajo vsi po vrsti, ker so tako butasti, da nič ne zavohajo. Jebenti bog, svet hudičev, mater tistega, ki nastavlja kaj takega.

Cerkveno zvonjenje se je komaj slišalo do sem. A zaradi regrata naj potli crkavajo moji zajci.

Če si zavpil, se je tvoj glas odbil od tukajšnjega neba, ne od tistega onstran.

Do drugega neba glas, kletev in molitev ne sežejo. Je kot blešččča nočna mora, polna radosti. Od katerega lepšega ne bo nikoli. Tam tudi modrina ni več modrina, nad našim nebom ni ničesar več modre barve, tako nekako se kaže tisto drugo nebo pri nas.

Fazanji samec je prhutnil in kriknil na ves glas. Jablane so obilno rodile, na pretek je bilo tudi sliv z napol divjega drevesa, ki je zraslo iz pečke ali pa je samo pognalo iz malo bolj oddaljene korenine.

K nam so jih prinesli še Turki. Madžari takih jabolk, pri moji veri, niso nikdar imeli.

Poganjkov sploh ni bilo treba cepiti.

Zato pa so radi na korenino divje slive cepili marelice, saj so se vse cepljenke prijele in marelice niso bile več tako občutljive na zgodnjo zmrzal. Na slivo pa niso cepili samo marelic, temveč tudi velike francoske breskve rožnate barve, ki so na drugi polovici sadeža ostale zelene. Poganjke napol divje slive so morali kvečjemu pošteno obrezati, da se ne bi razrasle v grm, ampak bi imele deblo in lepo oblikovano krošnjo.

Sadje je izpustilo slad tretji dan, potem ko sta ga moji stari mami, ki sicer nista bili za nobeno rabo več, res stari babi, prekuhavali v kotlu na ognju na prostem.

Takrat smo bili že sredi oktobra.

Tedve imata čas za kuho, jaz ga ob vsem tem, kar moram v svojem kurčevem življenju še podelati sama v tej usrani hiši, res nimam.

Kdo drug, dušica draga, mi reci, bo podelal vse to, če ne jaz.

Dan za dnem sta ti stari babi sedeli na dvorišču pri zadimljenih kotlih in mešali pa mešali, obe že nič prida, za nobeno rabo, saj sta padli po prvem koraku, ko sta se dvignili.

Res grdi, smrdljivi kavki.

Če je le dala prilika, sta ju mladoporočeni snehi grdo okrcali.

Taka tašča da ji ne pride več pred oči.

Pa pizda vam materina, da se vam slučajno ne prime ne dno, a čujete? Za kakšno rabo pa ste, če še za to niste več? Še paziti ne znate več. A naj se sama jebem še s slivami, ko pa že cel dan samo delam.

Dobro, da sem še pravi čas opazila. Verjemi, če ne bi opazila, bi se prijelo v tistem trenutku.

Obe vdovi, stari ko zemlja, obe sta bili že vdovi, sta lahko nehali mešati samo takrat, ko sta nalagali na ogenj. Njuna rajnka moža sta bila že davno pod rušo, brez skrbi, noč nima take moči, da bi lahko prihajala nazaj k njima.

Po kaj pa bi hodila nazaj, saj imata že suho pičko.

Sinovi pa, kaj se mara, mati, pa mati sem, pa mati tja, pa kako prav da majo mati, v resnici pa se jim je jebalo zanju.

Ni jima zmeraj uspelo pravočasno pomešati in podložiti poleno.

Ta starica še sama ne ve več, kje ima pamet, zato se ji pa prismoji.

Medtem ko sta nerodno hlastali za poleni, pripravljenimi na dosegu roke, samo da žerjavica pod kotlom ne pride preč in me sneha zato ne bo oštevala, češ, še zažgali nam boste vse, ampak res vse, hiša nam bo zgorela, ogenj bo požrl dragoceni pridelek na podstrešju, a me sploh čujete, čeprav so se slive res hitro prijele na dno kotla.

Da čaka na svojega moža, ali kaj, kurca božjega, čaka, da bo prišel nazaj in jo dobro nabrisal, kar naprej javka starica.

No, ja, na to bo pa še dolgo čakala.

Samo da ne bo neko noč res pokljunkal na tvoja vrata s svojim dolgim batom, ti pa se boš od strahu podelala v hlače.

Zvečer sta lonce pokrili, zjutraj pa začeli od začetka, podkurili sta pa hajdi začeli mešati. In sta mešali. Slive so spustile največ slada in dale pravo aromo šele, ko jih je na drevesu osmodilo prvo ivje in so preživele, njihovo meso pa se je pri peclju že malce nagujzilo.

Vse te babnice imajo usta ko kure pičko. Še tega ne vejo, kaj rečejo.

Tega ne moreš početi tako, kot teliček navali na kravje vime, sliv ne moreš obrati ali jih otresti z drevesa, ko

je tebi povšeči. Niso oreh, da bi lahko mlatil in otresal ubogo drevo. Ali ker jih je prizadela že prva slana in so sadeži zaradi tega popadali z dreves.

Za to, da bi se v dnevni toploti osladile na drevesu, je morala biti jesen dolga in suha.

Toda pri nas je vsaka jesen suha.

Zadostujeta dve ledeno mrzli zvezdnati noči, ko voda na površini zamrzuje.

Takrat do zjutraj, brez skrbi, tla pod drevjem že pobeli slana.

Po tridnevnem počasnem kuhanju je nastala v kotlu osmojena, lepljiva, sladka, okusna, dišéča, svetleča se masa lila barve, ki se je sama od sebe na suho ločila od dna kotla.

Naše slive imajo malo maščobe, zato je treba paziti nanje.

Stari mami sta prelili tekočo maso v glazirane keramične lonéke, jih pokrili z mastnim papirjem in prevezali z vrvico okoli roba.

Slive so zdržale leta, vrh sobne omare tudi desetletja. Niti šéepca cukra iz trgovine jim ni bilo treba dodati. Iz lonékov so jo morali rezati z nožem. Na površini se je njihov naravni cukrer belo izmrvil.

Postale so tako sladke, da se jih ni prijel niti zatohli vonj sobe.

Sadili so tudi jabolane pa zgodnje éešnje hrustavke, ki so prav res dobro obrodile. Mlade ženke so jih odnesle z jutranjo ladjo na budimsko tržnico. Maline in jagode, dva najpomembnejša pridelka iz njihovih krajev, so zapakirale v gajbice, košarice, škatle, okrašene s éipkami, kupci iz večjih hiš ali z zbirnih mest

pa so jih po razvnetem cenkanju in preklinjanju odnesli domov.

Pridelovale so jih ženske na velikih površinah, medtem ko so tukajšnji moški hodili delat, a bogne-daj na srenjsko zemljo, jebeš jo bog mater, ampak na ostanek zemljišč, vpisanih v register kot polja zlate krone, kot so jim rekli ljudje pri nas, kar je pomenilo, da so zapisovali njihov prihodek v zlatih kronah, to je bila zemlja z višjo vrednostjo, izdatno prekrita z rečnimi nanosi mulja, ki jim je niso zasegli, ker so jo kumi Janija Bakója pravočasno prepisali v kataster zemljišč v okviru zaselka.

Ko so prišli kupci in za velik nič odnesli naše dragocene jagode, maline in kosmulje, so ženske zagnale tak vik in krik, kot da bi se trgalo nebo in tresla zemlja, hrup se lahko ni polegel tudi več dni.

Koliko dela sem vložila vanje, potem pa dobila tole revščino zanje.

Vsi so hoteli vedeti, koliko so za kilo dobili drugi, se pravi, koliko je znašala ta revščina. Povedalo pa se ni. Le v družini je šla novica hitro od ust do ust. Govorilo se je o velikih zneskih. Razglašali so višjo ceno. Ne bi si oprostili, če bi kdo drug dobil več od njih.

Jaz sem, jebenti bog, spet dobila manj. Pa ni imela čisto nič lepših.

Pa jih ne bi dala za toliko.

Že vem, kaj delam.

Veš, kakpa, potli pa kot zmeron potegneš kratko.

Tako nas pač jebe življenje na zemlji.

In kako je lahko moj, le kje je imel pamet, dal moje jagode za tak drobiž.

Bi pa vzela drugega.

Pa še rekla sem mu, naj se ne vtika v to.

Drugim je usoda zmeron bolj naklonjena.

Mi ne bi povedala, koga drugega, v pičko, naj bi vzela. Vsi, ki so ostali doma, so bili ali norci ali pa so utonili.

Vsi so vedeli, je rekla, koliko zlatih kron je vredna čigava zemlja, dokler jim je nista odvezla Bandi Farkas Kóbor in pajdaš, ki ga je pripeljal s sabo, ter jo vpisala kot jebeno srenjsko zemljo. Moja je združena s tvojo, tvoja pa ni združena z mojo. Same barabe, govno od ljudi. Zaradi njih smo siromaki in nam zdaj nekdanji beroš nalaga, kako naj se dela, jaz pa naj bom hlapec sama sebi.

Nihče ni pozabil, vedno znova so se spominjali, kako sta prišli ti barabi v spremstvu miličarja, bolje, da bi se svojima očetoma, še preden sta bila zarodka, pocedila po kolenih, nakar so ju vrgli iz urada, in to s tako silo, da je bilo veselje gledati, kako sta letela ven, žalar ne zabriše tako stran že smrdeče in razpadajoče cote za ovijanje stopala.

Opravila sta, izvršila naročeno, lahko gresta.

Za njima je prišlo veliko umazanih Židov in zasedlo najboljša mesta.

Čuj, ko sta prišla vsa gizdava in opicanjena, sta imela oba novi pištoli in nov češki pendrek, hodila sta od hiše do hiše in grozila gazdam, da jim bosta že pokazala in dala po puklu, pendreka si potreben, evo ti ga, na, drekač kurčevi, in paradirala okoli polizana v preveliki uniformi, kot da bi jo pravkar izvlekla iz zavoja, sešiti iz sivega, res lepega in mehkega su-

knenega platna, kje, v pizdo materino, sta nabavila to sukno, ne vem, da se je še na sukniču uniforme poznalo pregibanje, le zakaj nista crknila že v materinem trebuhu.

Delati je znala Róza, materduš, vsi so tako rekli, delati pa zna ta Róza. Kot da tega sicer ne bi pričakovali od nje. Res pa je tudi, da je med delom ves čas godrnjala. To je bilo med ženskami splošno mnenje o njej.

Delati pa zna Róza, to pa res, naj še tako godrnja. Zato so jo povsedi jemali s sabo.

Močna je kot bik.

Nič hudega, če vseskozi godrnja, ko se le ne bi tako na veliko kurbala.

Privošči ji, pusti, naj se kurba, revica.

Katera ne bi bila rada kurba, razen če nisi ti velika izjema, Jócika, diklička moja.

Vsi pravijo, da ste bili svoje čase tudi vi velika kurba.

Ni sramota biti kurba.

Samo ljudje smo.

V smeh jih je spravljala že sama misel, kako velika kurba mora biti Róza, če pusti k sebi Hössa, saj ne mine teden, da ga ne bi pripustila, tega vola velikega. Pa Gyulo Blahója. Ta je še petelinček. Še riti si ne zna sam obrisati, zvečer pa hoče žensko, mater mu božja. Splošno znano je bilo, kakšen kurbir je bil njegov oče v mladih letih.

Nikoli pa niso govorili, da Róza ne bi bila pri pravi, ampak bolj v tem smislu, da se je rodila prizadeta.

Prej so bili mnenja, da lahko vsakega zadene kaj takega. Rodi se otrok z motnjo, a ne umre namah. Ne moreš ga stolči do smrti, jebenti, no.

O tem je bolje molčati, niti omenjati, da ne bi podobna usoda doletela še tebe in te kaznovala, diklička moja.

Defektnega otroka so celo izpostavili na hud mraz, dober zimski zrak. Če se ni prehladil, se mu je slabo pisalo, a je ostal pri življenju.

Róze niti niso mogli postaviti ven, ker se je težava pokazala šele, ko je že zrasla, začelo jo je najprej metati.

Pa kak lepa diklička je bila.

Eh, kaj se mara, samo da zna prijeti za delo, večinoma so tako govorili o njej. Ne da se je ustaviti. Vsi so bili ponosni, da imajo tako delovno Rózo, ki pa jo od časa do časa zgrabi. Tudi nima velike želje po hrani. Zaman ji rečeš, jej, Róza, da mi ne ostaneš lačna in ne bodo rekli, da ti nisem dala dovolj jesti.

Pušča na krožniku.

Ne puščaj mi tak drage hrane, če ne jo bom z ročajem žlice zbasala vate kot v gosko.

Potem vendarle pojé. Rózi je treba reči, jo usmerjati z lepo besedo in potem razume.

Še to so govorili o njej, se zna, da ji je to izjemno moč dal sam šatan, saj ni človeka, ki bi bil lahko tako močan kar iz nule.

Prinesem ji posebej v mali rdeči kozici, ker se človeku vendarle gnjusi, tako da z njo ne jemo iz iste sklede, ampak potem hrano pusti.

Če ne sne, je tako ali tako vseeno. Ampak potem stoji tam kot vol. In te samo gleda s svojimi velikimi očmi.

Ja, ji pa pokaži, kako je treba.

Če bi jedla z njo, bi dobila spuščaj na ustih.

Samo zato ti pravim, nočem te drnjezgati, toda razumi, srček, naj bo od šatana ali ne, to so moje izkušnje z njo. Če ji lepo pokažeš, lej, Róza, dušica draga, tak je treba, potrudi se, Róza, še malo bolj se potrudi, naredi takole, saj si pametna, tudi spretna, pa pri priči razume.

Ne omaga do večera, tako krepka je. Če jo vzameš na delo, ni treba zraven nobenega hudiča, sama boš videla.

Tako sta z Rózo odhajali in prihajali po tem prahnem kolovozu, znameniti poti šestih klafter, po katerem se je hodilo le peški. Drugega tako znamenitega kolovoza ni bilo na vsem božjem Madžarskem. Veliko strokovnjakov so že poslali, da bi, potem ko so pot razkopali že na več mestih, prodrli še globlje, da bi našli spodaj tako iskano staro cesto, jo premerili in zrisali na svoje šelesteče papirje, kot jim je drago.

Zvečer in zjutraj so fotografirali dogajanje na njej, med drugim tudi njihovega postavnega pastirja, ki je v spremstvu psov gnal po njej živino, pravo čudo, česa niso počeli na tej edinstveni poti šestih klafter.

Ta pot pelje iz samega Rima, ljudje moji, po njej so pripeljali tudi zvonove, da bi vas gospod lahko žegnjal za veliko noč, po tej, rimski cesti so usmerjali tudi pastirja, češ, naj vodi pse po tej in žene živino po oni strani.

Ne pelje iz Rima, ampak iz Pócsmegyera. Kakšne traparije pa govorite.

Ja, a vam ni vseeno, iz katere pizde materine pelje. Jaz moram tlele gnati živino, ne v Rimu, tlele me bodo tudi pokopali.

In je zavihtel in pokal z bičem, brez skrbi, naj tudi oni vidijo, kako živi tukaj ljudstvo na samem.

Ali pa sta jo ubrali kar po stezi, ki jo je uhodila živina, po stečini, kot ji rečemo pri nas, po globokem, zato tudi lepem pesku, medtem ko se je pred njima lenivo pozibavala živina, tudi ta ni hitela, vrag jo pocitraj, ko se jima vsaj ne bi bilo treba prebijati skozi oblak prahu, ki ga je dvignilo govedo, navsezadnje tudi žival diha samo s pljuči, Róza pa si je takrat zmeron sezula čevlje ali sandale in jih, pritrjene na motiko, nosila na ramenih.

Gledala je svoje gležnje, prste na nogah, pogrezajoče se v prah na površini. Malo jih je tudi razprla, čeprav je bilo tako teže stopati.

Prah so povečini sestavljali drobir iz črnega poplavnega mulja, deloma tudi rastlinski delci kasnejšega izvora in mavričasto svetlikajoči se fini kremenasti drobci. To je bila naša ljuba rodna mati zemlja, ki nas je hranila, na koncu pa tudi sprejela med svoja nedrja. Drugega ni bilo. Prašni drobir je lahkotno plasil in prhnil izpod Rózinih podplatov, ji posipal gležnje in nasul nart.

Zarana jo je vsak korak resnično božal. Hoja je postala zanjo eno samo veliko božanje.

Dobro ji je delo toliko dobrega vseokoli, dolge kače iz svile, vijoče se okoli nog, so ji vzbujale ugodne občutke.

Božanje suhega prahu, ki je privrnil izpod stopal, je bilo ob svitu prijetno, ker je bil hladen, v polmraku pa še vroč. Njen korak je postal lahkotnejši, tako da je pravzaprav plesala, koracala z razprtimi nožnimi prsti kot raca, dokler nista med hladnim božanjem prispeli v zemeljski paradíž, ob sončnem zahodu pa se izdelani in prešvicani vrnilo od tam.

Starka, stara ko zemlja, starica, ki ni bila za nobeno rabo več, je imela oči ves čas na pecljih, ostro je merila celo dolžino Rózinega koraka, strogo nadzorovala, kaj in kako naredi in kam jo nese.

Da se mi slučajno ne zgubiš spred oči, srček.

Zmeron kam zatava.

Starica je kar naprej momljala v brado, da poplesuje cel božji dan. Namesto da bi lepo hodila po dveh nogah, mater ji boga.

Človek ji da jesti, piti, plača, kar ji gre, primakne še malo več, zato naj, dokler ne prideta, hodi spredaj, kot se spodobi.

Rózi ni bilo mogoče ne plačati, kajti če ji kdo ni takoj izplačal dnevnega zaslužka, je tarnala na ves glas.

Ni ji bilo recimo mogoče reči, jaj, Róza, danes nimam pejnerezov. Jutri pridi po pejneze, Róza. Ne skrbi, ne bom pozabila. Róza se je znala zelo razjeziti na take ženske. Samo velike pejneze imam, ne morem ti dati. Mož bo jutri dobil plačo. Jaj, Róza, najprej moram zamenjati denar pri poštarici Rózi. S takimi

bi se znala krepko udariti. Ni razumela, kaj pomeni zamenjati denar ali imeti plačni dan. Celo življenje samo dela, potem pa ji ne plačajo. V njenih ubogih možganih je bilo zapisano, da mora dobiti za svoje delo pejnaze vsak dan pa pika. Drugače se ni spoznala na pejnaze, ni znala, kakšno čudo sta bankovec ali drobiž, kakšna razlika je med stotko in desetico, lahko so ji dali, kar so hoteli, samo naj bodo pejnazi, dajo pa naj ga v čim več kosih, da je šuštel in žvenketalo v njeni peščici.

Plačevali so ji bore malo, zato so jo mnogi tudi vzeli s sabo na delo, ni pa se našel nihče, ki bi jo prevaral in ji plačal s starim bankovcem ali ji natresel prgišče počenih grošev.

Pa tudi njena mama, bog je nima rad, te zmešane Panke, je vsakikrat preverila, da jih bognedaj ne bi slučajno opeharili.

Idi že, Róza, jebenti, idi, tudi ta čas se šteje v plačilo, ne obiraj se pa ne tančaj toliko po eni nogi.

Kdaj drugič pa jo je neslo naprej kot omamljeno. Kot da se bo vsak čas zgrudila.

Ne zaspi mi med potjo, Róza, kaj si pa delala ponoči, če nisi spala. A je spet Blahójev deček skočil skozi okno k tebi, češ da ne zdrži več, vidim po tvoji hoji.

Hip za njim pa še Höss.

Treba ji je bilo prigovarjati, naj se zbudi.

Ali ti je dal oče piti palinko ali ti je mama, naj gre v rit, pizda, zatlačila robec z makom v usta.

Če ji ne rečeš, so povedale ženske, če je ne pokličeš, ji ne polagaš venomer na dušo, čuj, to naredi tak,

to pa tak, ne pojdi sem, ne pojdi tja, kam greš spet, samo bog ve, kam Róza odjadra v mislih.

Se zna, Róza, da ti grejo spet dečkoti po glavi, zdaj bi že morala imeti kakšnega, ki bi te lahko pri priči tudi vzal.

Da ne bi vsi brkljali samo po tvojih spodnjih gatah.

Čuj, pa saj bi jo kdo vzal, pastorjevka pa bi dala z njo za balo še svojo motikico in dvoje praznih spodnjih gat.

Spodnje gate so ženske sila rade omenjale. Smejale so se temu, da ima Róza dvoje dobrih velikih spodnjih gat. Posebne spodnjice ima za veliko noč, čuj, pa še za božič, in to fijne tople kožuhaste spodnjice. Oboje ji je kupila mati, ta pametna Panka, s temi roza spodnjimi gatami jo bo dala tudi v zamož, zato naj kar pazi nanje. Kako so se smejale. Prhale so kot konj, počiti so hotele od smeha. In kako je romunski zdravnik oštel Rózino mamó, lejte, gospa pastorjeva, ne gre, da tako veliko dekle nima niti enih spodnjih hlač, pa da jih ne morete obložiti z malo vate, a res ne vidite, da ji kri v sramoto vseh spet curlja po nogah.

Zaman je Panka kričala Romunu, da Róza ima poletne spodnje gate, kaj pa govorite, ima tudi krasne, s puhom podložene zimske spodnje hlače, kaj pa govorite, gospod doktor, saj sem ji jih kupila, če vam pravim, oboje spodnje gate sem ji kupila na velikem semnju v Pomázu, brez skrbi, naj me štrafa sam gospod Bog, če ni res, kar vam pravim, kupila sem ji jih, pa jih ne nosi, še pozimi ne, ko je mraz.

Zmeron jih kar sleče. Naj ima fešto ali ne, zaman ji jih navlečem na rit, zaman jih tudi z lastnimi rokami podložim z drago vato.

Vzame jo ven in vrže stran.

Pastorjevki so se smejale, saj se ni z Rózo nikoli zares prida ukvarjala. Drek jo briga, če dobi ta rdečo ali ne. Še dobro, da imajo na stranišču časopisni papir in jim ni treba s prsti bezati oné ven. Povej mi, kje v tisti hiši spravljajo vato.

Še nikoli ni kupila nobene vate, to vem od svakinje, kaj zdaj čveka temu Romunu.

Ti se več ukvarjaš z Rózo in ji polagaš na dušo ko njena rodna mati.

Butnila jo je v hladno kamro, da bi takrat, ko jo zgrabi, njena slina špricala tam, zato si lahko kar misliš, da jo oblači v spodnje gate.

V kamri nimajo niti ubogega gašperja.

Tam ni dimnika, zato tudi gašperja nimajo v njej, pastorjevke pa ni prav nič sram tega povedati.

Pa ga naredite, mater vam boga lenega. Za svojo hčer bi vendar lahko sezidali ubogi klinčev dimnik.

V trgovini bi vsi samo debelo gledali, kaj neki ji bo vata.

Povem ti, da živite kot cigani.

Rodna mati je ni naučila toliko kot jaz.

Smejale so se, da Rózo na tistem mestu greje nekaj drugega. Tako kosmate pač nima nobena druga. Zato ne prenese na sebi veliko krasnih spodnjih gat.

Dečkoti vejo, kaj morajo iskati. Tako vročo pičko ima, da je ne bi nobeden zgrešil.

Če ne bi pazila nanjo, še obleke ne bi imela na sebi, verjemite, gospod doktor. Že kot diklička je slekla vse, kar sem ji oblekla.

Družno so se posmehovale Rózini mami, Rózinim spodnjim gatam, posmehovale so se tudi romunskemu doktorju, ki ni šparal z jezikom in jim je zmeron vse povedal v brk, da so se od šoka komaj še držale na nogah.

Pa vendar so bile ponosne, da imajo tako zajebanega romunskega doktorja, kot ga nima noben drug.

Dokler boste pili, mi ne hodite na spregled. Že jutri se vaša jetra lahko razpočijo, povejte, kaj naj potli naredim z vami.

Smešno se jim je zdelo, lej, kakšne razdira ta Romun.

Kako naj vas pogledam noter, kako ne bi imeli izcedka, ko se že leta ne umivate.

Pridite umiti.

Če imate spuščaje, imate pač spuščaje, kaj naj zdaj jaz naredim s temi vašimi spuščaji.

Vse ste si sami spraskali, ne jaz.

Tudi o tem se je govorilo naglas, da Romun to vrlo in pošteno žensko, pastorjevo ženo Panko kozavega frisa, namerno ponižuje pred drugimi, četudi mu ona zmeron izkazuje spoštovanje in ga kliče gospod doktor.

Kako smo lahko tako zadnji klinci, da še madžarskega doktorja ne moremo dobiti.

Za romunskega doktorja se niso in niso mogli zagreti, četudi je bil uboga madžarska duša s Sedmograškega, kot so dejali, in so to tudi vsi vedeli. Od tam se je preselil z mislijo, da bo v teh krajih več

zaslužil, da mu bo usoda bolj mila, če jo deli z nami tukaj.

Ampak je prišel iz Romunije in častiti gospod ve bolje od nas, kje je ta Romunija.

Kdor je enkrat Romun, je zmeron Romun.

Vsi duhovnikovi poskusi, pisal se je Tölösy, da bi se uspešno spoprijel z njihovim praznoverjem in maščevalnostjo, so padli v vodo. Brez haska jim je govoril, razlagal, da je Madžar enako kot oni. Da ni razlike med njimi. Samo poslušajte ga z obema ušesoma, pa boste slišali, da govori madžarsko.

Madžarsko govori tako čisto, kot vi ne govorite nikdar.

Ali pa tega sploh ne slišite.

Če bi govoril romunsko, ga ne bi razumeli.

Tudi za Tölösyja se niso mogli ogreti, verjeli mu niso niti njegovi trije prezbiterijanci. Grdo so govorili o njem, rekoč, da ima ta far sigurno nekaj za bregom.

Ni mogoče, da ne bi imel.

Vedeli so tudi povedati, da so ga večkrat videli med setvijo in da nima kaj hliniti, kako silno je zvest svoji ženi.

Kaj pomeni, če reče, da Romun govori čist jezik. A da si umiva usta.

A potli mamó pa mi umazana usta.

A smo potli mi zate, veliki slavni Tölösy, čiste nule.

Tako poniževanje moramo trpeti od njega dan za dnem.

Zanj smo navadne gnide.

Tudi bali so se ga, tega Tölösyja, ker jih tako nič ni cenil, nanje je gledal zviška in jih goljufal. Že jim je

bilo žal, da so ga izbrali, toda po toliko letih in z vso to številno deco ga le niso mogli poslati stran. Kako je prav ta moral priti k nam. Komaj jim ga je uspelo prehraniti z njegovo družino. S sabo je privlekel ogromno pohištva, za jesti pa ni imel.

Nesla sem mu več ozimnice, kot jo mam zase.

Jebe nas, kjer more.

Prezbiterijanci vsakikrat temeljito pregledajo izdatke župnišča z mislijo, da bodo mogoče le našli kakšno napako.

Napake niso našli, gospa Tölösy je pokazala knjigovodske izkaze, za to je imela več kot dosti šol. Pa vendar ji ljudje niso zaupali.

Niso razumeli, kam, pizda mu materina, cika ta njihov far, ko jim furt na furt nekaj razlaga. Presneto, kot da bi bil njihov učitelj.

Že učitelj Hamza je čisto zadosti.

Čeprav je bila njegova mati grofica Széchenyi, Alice, grofica Alice Széchenyi, ali kako, pizda materina, ji je že bilo ime, njegova stara mati pa je bila Zichyjeva hči, stroga, velika dama, mater ji boga, s črnimi čipkami in črno pahljačo je bila videti gromozanska, mršava stara krava, ki se ji vidijo rebra.

Žalovala je za možem, zato se je ves čas oblačila v črno.

Boj se, ta je imela žalovati za čim.

Njihovo je bilo vse, kar ni bilo naše, z ene in druge strani.

Se pravi, veliki gozdovi, področja gozdnega gospodarstva z ozkotirno železnico onkraj desnega rečnega

rokava in vsi gozdovi onkraj levega rečnega rokava, tako je veljalo pri nas.

Ampak da se Tölösy ni mogel naučiti niti tega, kako naj govori z ljudstvom.

Raje malo pazi, da jim ne bo treba kdaj vračati, ker če bodo kdaj spet prišli na oblast, bodo od vseh zahtevali vse nazaj.

Večjega Madžara ni bilo na svetu, kot je bil István Széchenyi.

Njihov družinski far pa mu je bil, pač, bogsigavedi kaj.

Nisi se mogel prebiti do njih, tako zatrpáno je bilo njihovo župniško dvorišče s starimi stoli in mizami. Pozlata tu, pozlata tam, pa takšna in onakšna velika okrogla miza, pa vendar so, gospa Tölösy, vaše marmornate mize zaman prebarvane z zlato barvo, če jih gloda črv in jih nobeden še obriše ne.

Povsedi so sama ogledala, ampak ti jaz povem, srček, da so vsa posrana od mušjih drekcev.

Da se častiti gospe ne obrne želodec, ko se kar naprej ogleduje v njih.

Joj, kako sem spet bleđa.

Zredim se pa ne, brez haska kuham z maslom, jem veliko skute, veliko mastnega pri mesu, kar vse moji otroci odrinejo na rob krožnika.

Čeprav se mi gnjusi, verjemite, ker v resnici ne prenesem mastnega.

Tudi v njihovi kuhinji se ni mogoče nikamor usesti. Tudi tam je vse v baržunu. Kako bi se upala usesti, častitljiva gospa, ko bom pa s svojo umazano

obleko posvinjala vaš dragoceni stol, pri delu se pač umažemo.

Pomislila sem, kaj pa če bi skočila do vas.

In prinesla vam in prečastitemu nekaj kolin za pokušino.

Še čisto sveže so, včeraj smo klali.

Ocvirki so se spekli komaj zdaj, lejte, še so topli. Svinja je imela toliko špeja, da ga včeraj nismo mogli vsega popeči. Ponoči so krvavice pri priči zmrznile, bog nas nima rad, da je to zimo tako mraz.

Prejšnja leta ni v moji špajzi nikdar nič zmrznilo.

Domislila sem se, vzela ruto in šla. Prinesla sem samo malo krvavic, slastnih jetrnic, zraven pa, kot se spodobi, še dober kos obarjene slanine, če vas s tem seveda nisem užalila.

Pomislila sem, da mi zaradi tega, mislim, ni treba vlačiti gvanta nase.

Tisti Romun, jebenti mater, pa reče, kadar mu prinesejo krvavice, zakaj si mi jih spet prinesla, ne rabim krvavic in jetrnic, a naj jih jem cel januar, vsi mi nosite samo to, ne moremo pojesti toliko tega, zakaj mi nisi prinesla klobas.

Zakaj sprašuje, saj klobas ne nosi nobeden od nas.

Če mu vendar kdo prinese klobas, dobro, v redu, jebenti, naj ima ta prekleti Romun svoje klobase, prinesli ti jih bomo, speci si jih, pa pravi, a s temi klobasami bi me zdaj radi pitali, potem ko ste natlačili vanje vso mast, ki jo imate.

Malo mesa je v njih, čuješ, kaj me tako gledaš. Kot da ne bi vedela, kaj si dala noter.

Meso v klobasah ne sme manjkati, nasprotno, dobro jih je treba nabasati z zmletim pustim mesom.

A to boste nosili doktorju, ki skrbi za vas. Dobra klobasa tudi diši drugače. Ko bi bil v njej vsaj ščepec šetraja, majarona, česar koli, kar bi jo začinilo.

Majarona, kaj pa govori Romun, od kdaj pa je majaron v klobasi. V njej sta poper pa rdeča paprika.

Pri nas dajemo majaron v jetrnice.

Tudi meto zmeron pogreša ta Romun.

Naš častiti Tölösy je pač take sorte, da še tega ne ve, kaj se daje v klobase.

Čakajte, kakšne klobase, kakšne krvavice in jetrnice, kakšen šetraj, kakšen majaron. Kaj mi govorite tukaj, ljudje.

Če ne bi govorili vsi naenkrat, da bi še razumel, sicer pa, od kod Romunom šetraj.

Ta še tega ne ve, kaj mu je žena dala na mizo za kosilo, vprašam ga, pa se ne more spomniti, tak je naš veliki slavni Mátyás Tóth Tölösy.

Govorite kot v zboru, kako naj vas potem razumem.

Potem so vse bolj koščeni ženi prečastitega nalašč potožili, da se njen mož dere nanje in jih sploh ne posluša.

Kako naj bi jih poslušal, če jih naenkrat govori pet. Drug drugemu skačejo v besedo, kdo bi jih razumel.

Prezbiterijanci so hoteli, da bi prišla njihova beseda do njega vsaj prek žene častitega in tudi našla pot do njih nazaj.

Naj častiti vendarle že sliši, kako zelo so nezadovoljni.

Vendar tudi njegova žena ni razumela, kaj hočejo, o čem govorijo, zakaj ves ta vrišč in zakaj ves ta šetraj.

Samo gledala jih je s svojimi očmi, ki so bile videti kot spominčice.

Vsi moški so enaki, dušica draga, verjemi mi, zaman kuhaš s srcem.

Ne vidijo, ne slišijo.

Starejši so vedeli, tako kot golta, bo vnoči tudi navalil nate.

V lastni kuhinji sedi na polovici riti, videla sem, da tudi drago hrano požre tako, kot jo gospa postavi predenj. Lahko si misliš, kaj počne vnoči s svojo ubogo presušeno ženkico, da zaradi njega dobessedno kopni pred njim.

In se ogleduje v ogledalih, posranih od muh.

Ta Tölösy je kot divji prašič. Jaz ga ne bi hotela za noben denar.

Kdo bi hotel takšnega očalarja, ki mu ščetine štrlijo vrh glave.

In ni toliko pri pameti, da bi ga bilo sram iti vsak ponedeljek sekat drva Teréz Bánya.

Ko se je ta butasta Róza med potjo na polje vedno znova znašla Teréz za hrbtom, ki res ni mogla, mater ji božja, vsak božji trenutek paziti nanjo, saj ji je medtem rojilo po glavi nešteto stvari, tako kot se lahko tudi vsi drugi ljudje zatopijo v preteklost in razmišljajo o njej, je grdo zaostala, na stari rimski cesti je zdaj tancala na eni, zdaj na drugi nogi, zijala v bosa stopala, ki jih je obilje prahu posipalo in polzelo raz njih, vrvilo med nožnimi prsti in pljuskalo ob gležnjih.

Zdaj so že vedeli, da leži kamnita cesta, zgrajena iz velikih svetlih kamnov, pod potjo šestih klafter. Dokler jih niso ponovno zakrili, so jih med izkopavanjem lahko videli na lastne oči.

Ali pa je gledala, kako, po kakšni lojtri bi se lahko iz tega prvega, našega neba povzpela do drugega neba. In na kaj bi lahko naslonila lojtro, ko bi jo dosegla. O tem prvem, drugem in kdove katerem nebu nihče resnično ni mogel vedeti ničesar. Róza je kje kaj ujela o tem ali pa je kdo v njeni prisotnosti morebiti pripovedoval drugim, njihov častiti Tölösy ali učitelj Hamza, vsi so govorili, da je treba priti do sedmih nebes, to bi bilo veliko čudo, takrat bi končno našli svojega edinega tujega Boga, ki jih ne bo goljufal z lažnimi angeli, čeprav je Róza znala šteti samo do tri.

Do kod se mora povzpeti, pa je kajpa vedela.

Morebiti je vendarle slišala za misterij številke sedem, ki pravi, da tisti, ki pride v sedma nebesa, tam na svojo veliko radost najde svojega Stvarnika, četudi ga ne more videti nihče, ker ni telesno bitje, in da edino Njegov angel ni lažni angel, vsi drugi pa so in samo zapeljujejo.

Kot otroka so dali Rózo za nekaj let v pomožno šolo v Pomáz, naj revica vsaj nekaj odnese iz šole, a se ni tam zanesljivo ničesar naučila.

V Rózinem pogledu so padali in se dvigali škrjanci ter povzdigovali njeno dušo med nebo in zemljo.

Svoje ime se je naučila zapisati v pomožni šoli. Z lepimi in velikimi krivoljastimi črkami je rade volje zapisala na kakršen koli papir ali na rob časopisa, da je Róza.

Tudi zato so se ji smejali.

Glavo je obračala za pticami in sledila s pogledom njihovem letu.

Glavo je tako vrtela, da so se zbali zanjo, čuj, so rekli, še oči se ti bodo obrnile, ona pa je odgovarjala, lejte, v nebo onstran tega neba še škrjanci ne morejo. Kot da bi jo nekaj uročilo in vleklo s pticami navzgor. Róza se je scela zamaknila v let škrjancev, v obilje svetlobe, ko med glasnim žgolenjem plujejo med nebesnimi vršaci, se dvigajo in strmoglavljajo nazaj, ker, mater božja, te najsvetejše višine tudi ptica ne prenese.

Spodaj na zemlji si moral kričati za njo.

Pridi že, Róza, bog se te usmili.

Tudi ona ne more ves čas gledati, kod hodi.

Róza pa je jamrala, da ne vidi ničesar, jaj, ne vidim več, teta Terézke.

Nesrečnico je razveselilo dejstvo, da je oslepela.

Zelo si zaostala, Róza. Na špago bi te morala navezati in tako peljati naprej.

Kako bi videla, bedača, ko pa ves čas gledaš v sonce. Če te lastna mati ni naučila, da ne glej več naravnost v sonce, kako naj te potli naučim jaz.

A naj cel ljubi dan gledam za Rózo, mater ji boga, kucefiksa lavdan.

Tudi baburin krik je zamrl v neskončnem izobilju zraka, ki ju je čakal tukaj na planem med hojo v dvoje po poti šestih klafter.

Potli naj jo pa še čaka.

Starica je obračala noge tako naglo, da nihče pri nas ni mogel tako spešiti.

Da ne bi šlo po zlu niti malo časa.

Če ne vidiš, pač ne vidiš, noge pa lahko prestavljaš naprej. Če se boš tako obirala, te bo počakal peklenšček iz Hudičevega boršta, Róza.

Vendar je ni bilo priporočljivo pustiti samo. Da se ne bi poškodovala, če jo ravno zgrabi.

Ne bom te čakala, pohiti, jebenti, obračaj noge, mater ti božja.

Da me milica ne bi slučajno kdaj zaradi tebe klicala na zagovor.

Danes te plačujem jaz, pa povej, če ni tako. Vidiš, lahko me dohitiš. Hodi pred mano. Ajde, Róza, pot pod noge, da vidim, kako prestavljaš svoje krevljaste noge.

Tudi delo je razporedila tako, da je imela Rózo ves čas pred očmi. Tudi na bregecu je morala biti s svojo malo usrano motiko spredaj.

Ne veliko, a pred njo.

Kdaj se je iznenada kar pognala naprej.

Ne hiti tako, Róza, bog te nima rad. Tako si utekla naprej, da te nisem več videla. Samo da ne bodo potli mene klicali, če bo kaj narobe, a me čuješ.

Počakaj že, da pridem do tebe.

S pogledom je hotela zaobjeti drugi bregec, videti, kaj nesrečnica pušča za sabo in kaj vse počne, da bi lahko ona s svojimi starimi kostmi držala z njo korak pri delu. Tudi to je bilo pomembno zanjo. Da veliki listi vinske loze ne bi ničesar zastrli pred njenimi očmi. Vidim te, Róza, ko greš s svojo malo motiko in ti cecki butajo v drago tanko bombažno

obleko, vidim, kako ti butajo cecki, mater ti, kručefiks lavdan.

Zakaj ti oče že enkrat ne kupi boljše motike. Konicca tvoje male usrane motike sploh ni več ostra.

Vidim, da ti mama zmeron da najslabšo.

Ta boljšo, tvojo motiko potrebuje sama, ko vsa gizada ide z njo na koruzno polje. Svojo malo drekastopekasto motiko pa pusti tebi, da se mučiš z njo. Sama zmeron vzame boljšo.

Da ima kdo tako rodno mater, ki zmeron postavi sebe pred svojega otroka.

Ne divjaj tako, Róza, spet vse puščaš za sabo. Róza je res veliko pustila za sabo.

V resnici je bilo čisto drugače, ker je Pásztor, njen oče, večer poprej, ko so poklicali Rózo, v resnici pripravil malo drekastopekasto motiko za delo. Nasostril jo je, nasadil na toporišče, kot je treba. Pri njih sicer tudi ni bilo v navadi paziti na to, čigava je motika. S precej veliko stekleno črepinjo, ki jo je imel po navadi na okenski polici hleva, da bi bila zmeron pri roki, je z ročaja orodja lepo odstranil blato in umazanijo prejšnjega dne. Tudi zaradi tega so se mu posmehovali. Vse samo zato, da ne bi ročaj ranil Rózinih občutljivih dlani. Vse orodje ji je izdelal oče.

Očetu so se posmehovali tudi zato, ker je vse orodje izdelal sam.

Glej, kako je zabil ročaj.

Čez noč ga je namočil v sod z deževnico, da bi les nabrekli do zagozde.

Ta slaba motikica je v Rózinih rokah vendarle zdržala do večera.

S svojo slabo motikico si spet veliko pustila pod trto.

Za nič na svetu ne bi izgovorila, kaj je pustila. Pustila je plevel, kar je pomenilo, da ni iztrebila podrastja pod trto.

Róza, mater ti božja, a naj grem še enkrat za tabo. Tako ne bova prišli nikamor. Ali naj ves dolgi bregec okopljem jaz namesto tebe? Kako bova tako prišli do kraja, mi povej, če boš vse pustila meni.

A moram res še to imeti ves čas v glavi, da moram pogledati, kaj si pustila tlele ali tamle.

Kar je pomenilo, da je morala Teréz Bánya zaradi Rózinega površno opravljenega dela naknadno obdelati zemljo pod trtjem oziroma je morala zaradi veliko puščenega plevela ponovno skozi vrsto.

V Rózinem miselnem svetu je imelo to puščanje plevela prav tako svojo strokovno logiko, enako kot tudi vse zmerjanje, ki ga je bila vsled tega deležna od starice.

Ravno zato, ker je bila njena mala motika dokaj ostra.

Če se taka mala stara motika redno brusi, se zaradi veliko dela v pesku zelo obrabi in stanjša in je zato, če se veliko koplje z njo, hudir salamenski, čedalje bolj ostra in svetleča. Zato je ta prekleta starica razumela, še kako dobro razumela Rózino nakano. Tudi sama je imela dobro staro motikico, a je izkoristila priliko in, če je bilo le mogoče, tarnala, zmerjala in se pričkala zaradi nje.

Kaj toliko godrnjaš, saj tudi sama puščaš in si še hujša od Róze.